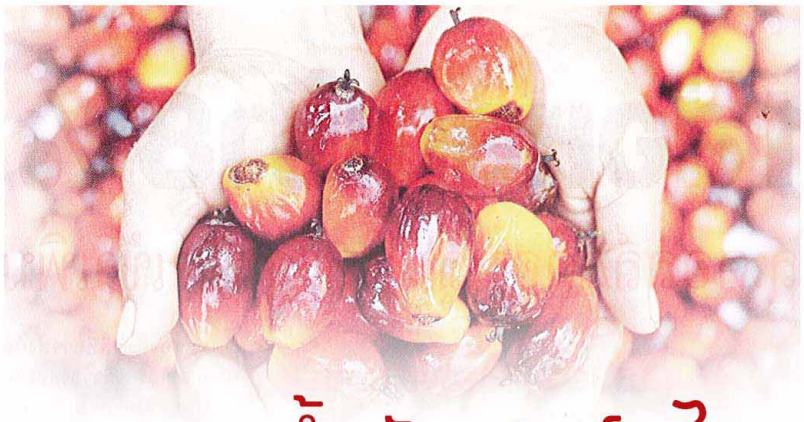

อนาคตน้ำมันปาล์มไทย ในตลาดอียู

■ ศูนย์ธุรกิจสัมพันธ์
กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำสหภาพยุโรป

จากสถิติปี 2560 สหภาพยุโรป (อียู) นำเข้าน้ำมันปาล์มมากเป็นอันดับ 2 ของโลก (รองจากอินเดีย) ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มของสหภาพยุโรปมีทั้งหมดประมาณ 10 ล้านตัน หรือคิดเป็นมูลค่า 6,000 ล้านยูโร โดยส่วนใหญ่นำเข้าจากอินโดนีเซียและมาเลเซีย ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนรวมกันมากกว่า 75% ของมูลค่าการนำเข้าน้ำมันปาล์มจากประเทศที่ 3 ทั้งหมด น้ำมันปาล์มที่นำเข้าจะถูกนำไปผลิตไบโอดีเซล (46%) ใช้ผลิตอาหารคน อาหารสัตว์ และใช้ในภาคอุตสาหกรรม (45%) ส่วนที่เหลือใช้ผลิตพลังงานไฟฟ้าและความร้อน (9%)

ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อผลิตไบโอดีเซลของสหภาพยุโรปที่ผ่านมาเติบโตอย่างรวดเร็วเป็นผลมาจากกฎระเบียบพลังงานหมุนเวียนของสหภาพยุโรป หรือ Renewable Energy Directive (RED) 2009/28/EC ที่กำหนดเป้าหมายการใช้พลังงานหมุนเวียนของสหภาพยุโรปไว้ที่ 20% ภายในปี 2563 และกำหนดการใช้พลังงานในภาคขนส่งของประเทศสมาชิกอย่างน้อย 10% จะต้องมาจากพลังงานหมุนเวียน

กฎระเบียบ RED กระตุ้นให้ความต้องการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพจากพืชเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะน้ำมันไบโอดีเซล โดยปริมาณความต้องการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อผลิตไบโอดีเซลเพิ่มขึ้นจาก 8% ในปี 2553 เป็น 48% ในปี 2558 แต่ถูกโจมตีว่าสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกระบวนการผลิตไบโอดีเซลจากน้ำมันปาล์มก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจกมากกว่าเชื้อเพลิงฟอสซิลถึง 3 เท่า อีกทั้งการขยายพื้นที่เพาะปลูกปาล์มในเขตร้อนนำมาซึ่งปัญหาการบุกรุกป่า ทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ การล้มพืชอาหารเพื่อปลูกพืชพลังงาน และเป็นการละเมิดสิทธิและสวัสดิภาพแรงงาน สหภาพยุโรปจึงได้ทบทวนเป้าหมายการใช้พลังงานทดแทนในภาคขนส่งใหม่เมื่อปี 2558 โดยจำกัดการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพจากพืชไว้ที่ 7% จากเป้าหมายการใช้พลังงานทดแทนในภาคขนส่งที่ 10% และกำหนดให้น้ำมันปาล์มที่นำมาผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพจะต้องผ่านการรับรองว่าไม่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางอ้อม (indirect land use change – ILUC)

ต่อมาสหภาพยุโรปได้ตั้งเป้าหมายยกเลิกการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพจากพืช เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2561 คณะกรรมาธิการยุโรป คณะมนตรียุโรป และสภายุโรปได้ตกลงเห็นชอบร่วมกันเรื่องการปรับปรุงกฎระเบียบพลังงานหมุนเวียนใหม่หรือที่เรียกกันว่า RED II โดย

1. กำหนดเป้าหมายการใช้พลังงานหมุนเวียนของสหภาพยุโรปไว้ที่อย่างน้อย 32% ภายในปี 2573 (แทนเป้าหมายเดิม 27%) และอาจปรับเป้าหมายดังกล่าวเพิ่มขึ้นในปี 2566

2. กำหนดเป้าหมายการใช้พลังงานหมุนเวียนในภาคขนส่งไว้ที่ 14% ภายในปี 2573 โดยประเทศสมาชิกสามารถใช้เชื้อเพลิงชีวภาพจากพืชต่อไปได้ แต่ต้องไม่เกิน 7% ภายในปี 2563 ส่วนที่เหลือจะต้องมาจากไฟฟ้าหรือเชื้อเพลิงชีวภาพที่ไม่ได้ผลิตมาจากพืชอาหาร

3. เชื้อเพลิงชีวภาพ (biofuels) ของเหลวชีวภาพ (bioliquids) หรือชีวมวล (biomass) ที่ผลิตจากพืชอาหาร ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางอ้อม (ILUC) และเพาะปลูกในบริเวณที่มีการสะสมของคาร์บอนสูงจะต้องถูกจำกัดการใช้ไว้ไม่เกินระดับในปี 2562 และค่อยๆ ยกเลิกไปภายในปี 2573

แม้กฎระเบียบ RED II ไม่ได้เจาะจงห้ามใช้เชื้อเพลิงชีวภาพที่ผลิตมาจากน้ำมันปาล์ม แต่น่าจะเป็นพืชที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงสุดเมื่อเทียบกับเชื้อเพลิงชีวภาพจากพืชชนิดอื่น ซึ่งกฎระเบียบ RED II จะส่งผลให้การใช้เชื้อเพลิงชีวภาพจากพืชของสหภาพยุโรปลดลงตั้งแต่ปี2566 เป็นต้นไป และให้การใช้เชื้อเพลิงชีวภาพจากพืชหมดไปภายในปี 2573 โดยประเทศสมาชิกต้องให้การสนับสนุนการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพขั้นสูง (advanced biofuels) หรือพลังงานทดแทนประเภทอื่นๆ มาแทนที่

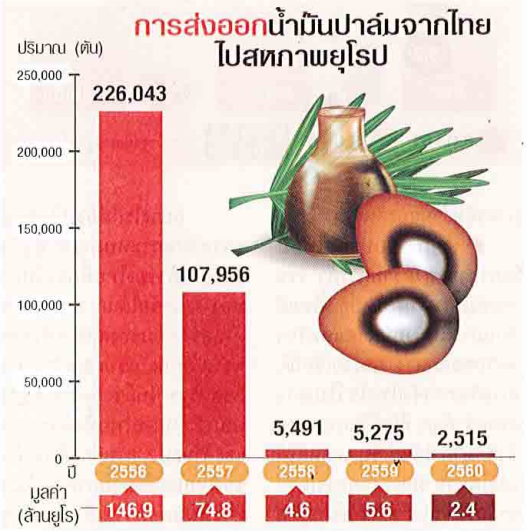

ในส่วนผลกระทบต่อการส่งออกน้ำมันปาล์มมายังตลาดสหภาพยุโรป แม้ว่า RED II ของสหภาพยุโรปกำหนดให้ประเทศสมาชิก ใช้เชื้อเพลิงชีวภาพจากพืชต่อไปได้อีก 12 ปี แต่ผู้ส่งออก น้ำมันปาล์มไปยังสหภาพยุโรปมีแนวโน้มเผชิญกับเกณฑ์ความยั่งยืนของชีวมวลที่นำมาใช้ผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพที่เข้มงวดมากขึ้น โดยเฉพาะผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางอ้อม (ILUC) ในขณะที่ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลในสหภาพยุโรปจะค่อยๆ ลดลง ซึ่งจะส่งผลให้น้ำมันปาล์มมีราคาลดลงจากอุปทานในตลาดโลกที่เพิ่มขึ้น โดยประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลกอย่างอินโดนีเซียและมาเลเซียอาจทำการส่งออกไปยังตลาดอื่นทดแทน อาทิ อินเดีย จีน และประเทศในทวีปแอฟริกา

นอกจากนี้ ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อผลิตสินค้าอุปโภค-บริโภค ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนราว 45% ของการนำเข้าน้ำมันปาล์มทั้งหมดหรือมากกว่า 3 ล้านตัน/ปี จะได้รับประโยชน์จากราคาที่ลดลง โดยภาคอุตสาหกรรมอาจเปลี่ยนมาใช้น้ำมันปาล์มแทนน้ำมันพืชชนิดอื่นที่มีราคาสูงกว่า อย่างไรก็ตาม อุปทานน้ำมันปาล์มเพื่อผลิตสินค้าอุปโภค-บริโภคควรผ่านการรับรองมาตรฐานความยั่งยืน อาทิ มาตรฐาน Certified Sustainable Palm Oil (CSPO), Rainforest Alliance และ International Sustainability and Carbon Certification (ISCC) ตามรูปแบบความต้องการของผู้บริโภคในยุโรป

จะเห็นได้จากบริษัทผลิตอาหารขนาดใหญ่อย่างช็อกโกแลต Nutella, Ferrero Roche, Kinder, Mars, m&m, รวมถึงอาหารสัตว์ Pedigree, whiskas, Royal Canin และอื่นๆ ต่างให้คำมั่นว่าบริษัทจะใช้วัตถุดิบจากน้ำมันปาล์มที่มีมาตรฐานความยั่งยืนเท่านั้น โดยตัวเลขการนำเข้าน้ำมันปาล์มที่ผ่านการรับรองมาตรฐานความยั่งยืนเพื่อใช้ในอุตสาหกรรม อาหารของสหภาพยุโรปก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 300,000 ตันในปี 2555 เป็น 2.5 ล้านตันในปี 2559

ผู้ส่งออกน้ำมันปาล์มไปยังสหภาพยุโรป มีแนวโน้มเผชิญกับเกณฑ์ความยั่งยืนของชีวมวลที่นำมาใช้ผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพที่เข้มงวดมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ไทยควรมุ่งไปที่ความต้องการ ใช้น้ำมันปาล์มสำหรับอุตสาหกรรมอาหารและอื่นๆ เนื่องจากรูปแบบการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่มีความต้องการผลิตภัณฑ์อาหารพร้อมรับประทานหรืออาหารสำเร็จรูปที่ล้วนมีน้ำมันพืชเป็นส่วนประกอบ นอกจากนี้กลุ่ม ผู้ประกอบการอาหารและร้านค้าปลีกในสหภาพยุโรปได้ตั้งเป้าหมายให้มีการใช้วัตถุดิบจากน้ำมันปาล์มที่ มีมาตรฐานความยั่งยืนทั้ง หมดภายในปี 2563 (Toward 100% sustainable palm oil in Europe by 2020) ซึ่งจะกระตุ้นให้ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มที่ยั่งยืนเพิ่มขึ้นในอนาคต

ผู้ประกอบการไทยที่ต้องการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบหรืออาหารที่ส่วนผสมของน้ำมันปาล์มควรปฏิบัติตามมาตรฐานความยั่งยืนที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับไปยังแหล่งที่มา ซึ่งเป็นทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคว่าธุรกิจมีส่วนสนับสนุนความยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมและลดการบุกรุกผืนป่า

แม้ว่ากฎหมายไม่ได้บังคับเรื่องการใช้น้ำมันปาล์มจากกระบวนการผลิตที่ยั่งยืน แต่จากกระแสความต้องการของผู้บริโภคและความมุ่งมั่นของภาคธุรกิจเป็นส่วนขับเคลื่อนสำคัญที่ส่งเสริมให้น้ำมันปาล์มที่ผ่านการรับรองมาตรฐานความยั่งยืนมีความต้องการใช้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยกระบวนการผลิตน้ำมันปาล์มที่ยั่งยืนครอบคลุมหลายด้าน คือ

* สิ่งแวดล้อม : ไม่บุกรุกป่าหรือพื้นที่ที่มีการสะสมของคาร์บอนสูง ห้ามเผาป่า ลดการปล่อย GHG ก๊าซมีเทน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ใช้ ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รู้จักนำกลับมาใช้ใหม่
* การตลาด : กระบวน การผลิตต้องสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ มีความโปร่งใส
* สิทธิมนุษยชน : สนับสนุนสิทธิและเสรีภาพแรงงาน มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยปราศจากการบังคับใช้แรงงาน แรงงานทาสและแรงงานเด็ก มีสัญญาจ้างงานที่ชัดเจน เป็นธรรม
* ด้านสังคม : ส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อย เข้ามามีส่วนร่วมในมาตรฐานความยั่งยืน เคารพในสิทธิการถือครองที่ดิน สิทธิของชุมชน

การสนับสนุนการผลิต น้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน จะก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มให้ดีขึ้น ส่วนภาคธุรกิจที่ใช้วัตถุดิบจาก น้ำมันปาล์มที่ยั่งยืน ก็มีส่วนเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ลดการทำลายสิ่งแวดล้อม และแสดงถึงจริยธรรมขององค์กร

พบกับอัพเดตความเคลื่อนไหวและโอกาสในตลาดต่างประเทศที่สถานทูตไทยทั่วโลกตั้งใจติดตามมาให้ภาคเอกชนไทยได้ที่เว็บไซต์ www.globthailand.com หากมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สามารถเขียนมาคุยกันได้ที่ info@globthailand.com

การสนับสนุนการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน จะก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มให้ดีขึ้น

ที่มา : หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ฉบับวันที่ 4 – 7 พ.ย. 2561
และฉบับวันที่ 11 – 14 พ.ย. 2561